

שלח לך (121)

רשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר
שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים (יג. ב)

כתב רש"י ז"ל: למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. חז"ל (ערכין טו:) אומרים: בא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן? ממרגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבריו על אחת כמה וכמה. אם כן קשה לכאורה, מה התביעה על המרגלים שלא למדו מוסר מעונשה של מרים, הלא מרים לקתה על שדברה לשון הרע על בני אדם, ולא סתם בני אדם אלא על משה רבינו, אדון הנביאים, ואילו המרגלים דברו לשון הרע על עצים ואבנים כיצד אפשר להשוות בין שני הדברים? דרך אגב, בעלי מוסר אומרים: לא נאמר שהתביעה על המרגלים היתה על כך שנכשלו בעבירה, אלא שלא לקחו מוסר. מכאן שזו נקודה חמורה הרבה יותר. יש לומר: יש עבירות שהן בן אדם למקום, וישנן עבירות שהן בין אדם לחבריו. לשון הרע שקולה כנגד שלוש עבירות חמורות שבתורה, וממילא יש בה בין אדם לחבריו אבל גם בין אדם למקום. מרים דברה לשון הרע על משה רבינו, בכך היא חטאה בין אדם למקום, באומרה שהקב"ה מינה מנהיג לא טוב לעם ישראל. לעומת זאת בחלק של הבין אדם לחבריו היא לא פגמה כלל, משום שדברה על משה רבינו, והלא משה רבינו היה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה והוא בודאי לא נפגע כלל, הרי זה כאילו דברה אפילו לא על עצים ואבנים, ולמרות זאת נענשה. אם כן, המרגלים היו צריכים ללמוד מוסר, שגם על עצים ואבנים אסור לדבר סרה.

ספר "יחי ראובן" בשם "אפריון"

לְמַטֵּה יוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גָּדִי בֶן סוֹסִי (יג. יא)

מהרי"ץ דושינסקי היה מפרש על דרך דרוש וחידוד: טבע האדם כאשר יש לו כל טוב ומאומה לא יחסר לו, אזי הוא בא לידי "וישמן ישורון ויבעט", ואילו כאשר הוא מלופף בצרות או אז הוא מתחזק באמונה ומכיר את בוראו. דבר זה נרמז במקרא: "לְמַטֵּה יוֹסֵף", אם השי"ת מטיב עם האדם, "מטה" את דינו ו"מוסיף" לו יותר מצרכו, אזי מגיע האדם למצב של "מַטֵּה מְנַשֶּׁה", נוטה הוא לשכוח את השי"ת, (מנשה מלשון נשיה, שכחה). אבל "גָּדִי", הגד בעצמך, כי "בֶּן סוֹסִי", האם תרצה להיות כסוס שאינו זוכר. רבי משה סולביציק זצ"ל (מציריך) היה חוזר על אמרה זו והיה מוסיף עליה: חז"ל

(ברכות לה.) מקשים על הסתירה בין הפסוק (תהלים כד. א) "לה' הארץ ומלואה" לבין הפסוק (שם קטו. טז) "והארץ נתן לבני אדם", ומתרצים: כאן קודם ברכה וכאן לאחר ברכה ע"כ. קודם ברכה, קודם שמקבל האדם שפע מלמעלה, הוא זוכר כי לה' הארץ ומלואה, אבל לאחר ברכה, לאחר שקיבל את השפע והברכה מצויה עמו, אזי, והארץ נתן לבני אדם, סבור הוא כי כל הארץ שלו והוא בעלים עליה.

רב רובין זצ"ל בספרו "שנים מקרא"

שעת הנסיון, השעה הגדולה של האדם בחייו
וַיַּעֲלוּ בִנְיָמִן וַיָּבֹא עַד חֶבְרוֹן (יג. כב)

ויבא כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות שלא יהיה ניסת לחבריו להיות בעצתם וכן הוא אומר (דברים א): "ולו אתן את הארץ אשר דרך בה", וכתוב: "ויתנו לכלב את חברון" רש"י. צריך להבין מה ראתה התורה לכתוב "אשר דרך בה", מה מקום יש לייחס את הדרך בחברון לכלב, הלא הוא דרך בכל הארץ. ביאר המשגיח "ישיבת קול תורה" הרב גדליה אייזמן זצ"ל: חובת האדם לדעת שהשעות האמתיות בחייו שהם עיקר תכליתו, הם שעות הנסיון הקשות, שאם עומד בנסיון בהצלחה יהיה חזק ואיתן בכל חייו. שאר מרגלים הלכו בארץ כמו כלב, אך ההליכה לא מתייחסת אליהם אלא רק לכלב, כי בהליכה זו בחברון בא לידי ביטוי הנסיון שלו להתרחק בעצמו מעצת של חבריו המרגלים, לכן רק אליו התייחסה הפעולה של "אשר דרך בה".

יסוד גדול היה מורגל בפי המשגיח זצ"ל: "אם הולך אז לא הולך, ואם לא הולך אז הולך", היינו כל תכלית האדם היא לעמוד בנסיונות ובקשיים, ואם מתנסה בהם ועומד בזה אם כן זה נקרא שהולך לו, אבל אם הכל הולך, אין לו קשיים, שעל קושי הוא מוותר מראש להלחם ולעמוד בנסיון, אז לא הולך שכן לא יגיע לתכליתו, לעמוד בנסיון.

ספר "לתתן עליין"

בתים עגולים אינם מטמאים בנגעים
אָפֶס כִּי עַיִן הָעָם הָיָה בְּאַרְץ וְהָעָרִים בְּצִרּוֹת גְּדֹלַת מָאֵד (יג. כח)
בצורות, לשון חוזק, ותרגומו כרכין, לשון בירניות עגולות, ובלשון ארמי כריך. (רש"י)

מה היתה כונת המרגלים כשאמרו שהבתים בארץ "עגולים"? וכי משנה להם איך בדיוק היו נראים הבתים שם? יש לפרש על פי דברי חז"ל, הנועדים במסכת

הלכה: כיבוד אב ואם:

לקרוא לאביו בשמו

כתב השו"ע (סימן ר"מ ס"ב): ולא יקראנו בשמו לא בחייו ולא במותו, אלא אומר אבא מארי. ובספר פסקים ותשובות (אות י) כתב: ואיסור זה הוא מן התורה, והטעם שכאשר קורא לאביו או לאמו [ואין בזה חילוק בין אב לאם] בשמם, יש בכך זלזול והעדר כבוד. ופשוט שהאיסור הוא אף שלא בפניו, שאם מזכיר את אביו או את אמו אסור לומר את שמם. ודע דהא דאסור לקוראו בשמו הוא דוקא בשמו הפרטי, אבל לקוראו בשם משפחתו מותר.

ספר "פסקים ותשובות"

פתגם: לב מרגיש לב

ספר "שמחלה"

חקירה: איסורי אכילה

אסורים משום ההנאה שבאכילה, או איסור בפני עצמו (קובץ שיעורים פסחים צ, צפנת פענח כללי התורה ח"ג ד"ה טעימה: האיסור באכילה עצמה)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: דבר שבמנין

שאלו את מוהרי"ל רבה של סלוצק: בידוע שלעת זקנה נחלשים יצריו של האדם וכל תאוותיו בטלות, פרט לאחת, תאוות הממון, מה טעמו של דבר? השיב הרב: הממון, כידוע, הוא דבר שסופרים ומונים אותו, וקיימא לן: דבר שבמנין אפילו באלף אינו בטיל. אפילו אם יחיה האדם אלף שנה תאוות הממון אינה בטלה.

ספר "חור וחלק" חלק א' (דף ק)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל. זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאת, מרים ברכה בת מלכה ואריה יעקב בן חוה. גיינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, עמנואל בן ארנסט אברהם, רפאל שלמה בן אסתר, חוה בת צביה, מיה בת רחל, ויקטור חי בן יקוטא.

הוריות (יא.), שענין נגעי הבתים בשורה היא לעם ישראל, מפני שהאמוריים הטמינו את זהבם וכספם בקירות כדי להעלים אותם מישראל, ואותו יהודי שביתו נגוע נאלץ לשבור את הקיר, וכתוצאה מכך ימצא את המטמון.

והנה במסכת נגעים (פרק יב. א): שנינו: כל הבתים מטמאין בנגעים חוץ מבית עגול. המרגלים הדגישו ואמרו שהערים "בצורות", כלומר עגולות, כונתם היתה לרמוז לעם ישראל: אם מצפים אתם לקבל את המטמוניות שהטמינו האמוריים, דעו לכם שאין סיכוי, כי הבתים שם עגולים ואינם מטמאין בנגעים, וכיון שכך, לעולם לא תזדקקו לנתון את קירות הבתים ולא תמצאו את האוצרות שבתוכם.

ספר "ומתוך האור" בשם רבי שלמה קלוגר זצ"ל

קדושת הלב והעינים

ולא תתורו אחריו לבבכם ואחרי עיניכם (טו. לט)

כתב הראב"ד: הראש לכל הגדרים הוא שאדם ישמור עיניו מכל מה שאינו שלו, ואז הוא נקרא צנוע וביישן. כמו שאמרו חז"ל (שבת נג.): על אותו האיש שהיתה אשתו גדמת ולא הכיר בה כל ימיו, ואמרו עליו כמה צנוע אדם זה שלא הכיר את אשתו. ואם ישמור עיניו נמצא שליבו שמור, ומתוך שלבו ועיניו שמורים נמצא כולו שמור, כי ע"י שלשה חושים שבאדם העוון נגמר, והם, הראיה והמחשבה, והמישור וכו', ואין חוש הקרוב לחוש המחשבה כמו חוש הראיה, כי הוא מביא מיד לחוש הלב, וחוש הלב מביא אל המישור, ועל זה הזהיר הכתוב: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". ואמרו (ירושלמי ברכות א, ה): העינים והלב שני מתווכים ומסייעים לחטא הם. וכן אמר החכם (משלי כג. כו): תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה. ועוד אמרו (ירושלמי שם): אמר הקב"ה אי יהבת לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי. עכ"ד.

וכתב בספר "חרדים" בזה הלשון: אדם נתן לחבירו אלף עבדים במתנה כי מצא חן בעיניו, אחר כך אמר למקבל המתנה, תן לי שנים מהם, אם יסרב מליתנם, היש בליעל ממנו בעולם? והנה השי"ת נתן רמ"ח איברים לאדם להשתמש בהם, אח"כ שאל לו שניים מהם, והם הלב והעינים שנאמר: "תנה בני ליבך לי ועיניך דרכי תצורנה", ועיניך קאי למעלה ולמטה, עכ"ל הקדוש. הדברים נפלאים, הקב"ה פונה לבני ישראל בניו אהוביו ואומר להם: אם אתם נותנים לי את הלב והעינים אני יודע שאתם שלי. והיינו, שמי ששומר את עיניו מלהביט בכל דבר עבירה, ושומר ליבו מלהרהר בעבירה, הקב"ה בכבודו ובעצמו כביכול חותם עליו חותמת של כשרות, אני יודע דאת לי, אתה משלי.

ספר "אוצרות התורה"

